

Lidia MALINOWSKA

Poziomy amonitowe oksfordu górnego w Jurze Częstochowskiej

W obrębie Jury Częstochowskiej (między Częstochową, Rębielicami Królewskimi i Zawadami), w kierunku północno-wschodnim od linii wyznaczającej zasięg osadów oksfordu środkowego, rozprzestrzeniają się utwory, które zaliczam do oksfordu górnego¹. Osady te zostały przeze mnie stwierdzone dotychczas w 16 odsłonięciach, z których odsłonięcie w Zawadach należy do najbardziej wysuniętych na północ.

Ogólnie można powiedzieć, że mamy tu do czynienia z dwoma typami skał. Pierwszy to wapień biały, marglisty, mażący i nieco jamisty. Drugi to wapień płytowy. Badania petrograficzne tego ostatniego wykonane przez K. Radlicza wykazały, że jest to skała o strukturze pseudo-oolitowej i teksturze porowatej, złożona głównie z pseudo-oolitów o średnicy 0,04–0,3 mm, kulistych, rzadziej spłaszczonych. Ponadto obserwuje się glony, mszywioly, gąbki oraz szczątki skorup małżów.

W wymienionych osadach występuje dość liczna fauna, wśród której określiłam szereg przewodnich gatunków amonitów, pozwalających na ścisłe ustalenie wieku omawianych osadów. Są to: *Perisphinctes (Perisphinctes) cautisnigrae* Ark., *P. (P.) panthieri polonius* Malin., *P. (Microbiplices) microbiplex* (Q uenst.), *P. (Divisosphinctes bifurcatus)* (Q uenst.), *P. (Discosphinctes) sp.*, *Orthosphinctes (Orthosphinctes) polygyratus* (R ein.), *O. (Orthosphinctes) colubrinus* (R ein.), *Platysphinctes ovalis* Malin., *O. (Pseudorthosphinctes) zawadensis* Malin., *Lithacoceras (Larcheria) sp.*, *L. (Discosphinctes) sp.*, *Decipia lintonensis* Ark., *D. cf. grandiplex* (Q uenst.), *Decipia cf. helvetica* Geyer, *Rasenia stephanoides* (O pp.), *Taramelliceras externnodosum* (D orn), *T. wenzeli* (O pp.), *Amoeboceras ovale* (Q uenst.), *Lacunosella trilobataeformis* Wiśn., *L. cracoviensis* (Q uenst.), *Septaliphoria moravica* (U hlig).

Wyżej wymienione gatunki pozwoliły mi na wyróżnienie w obrębie osadów górnego oksfordu poziomów amonitowych, umożliwiającą nawiązanie do obowiązujących podziałów stratygraficznych, przede wszystkim angielskich i francuskich. Porównując dane faunistyczne uzyskane z osadów oksfordu górnego Jury Częstochowskiej z zasięgami gatunków typowych dla poszczególnych poziomów amonitowych mogłam stwierdzić dużą zbieżność. Fauna amonitowa Jury Częstochowskiej reprezen-

¹ Szczegółowe opracowanie stratygraficzno-paleontologiczne w przygotowaniu.

tuje poziom *Perisphinctes cautisnigrae sensu lato* i część poziomu *Ringsteadia pseudocordata*.

Z analizy fauny zawartej w osadach oksfordu górnego Jury Częstochowskiej wynika, że osady te można korelować z utworami tego samego wieku w jurze angielskiej (H. J. Callomon, 1964). Zwrócił na to uwagę już W. J. Arkell (1935—1948) przy omawianiu gatunku *Perisphinctes (Perisphinctes) cautisnigrae* n. sp. Korelacja tych poziomów z poziomami wyróżnionymi w jurze francuskiej jest ułatwiona także dzięki szczegółowym pracom R. Enaya (1966, 1967), a w jurze niemieckiej A. Zeissa (1966).

Dla całości obrazu stratygraficznego osadów oksfordu górnego Jury Częstochowsko-Wieluńskiej należy wspomnieć o wydzieleniu przez A. Wierzbowskiego (1965) na obszarze Pajęczno — Wólka Prusicka najwyższego poziomu oksfordu górnego — *Idoceras planula*.

Analiza fauny oksfordu górnego w Jurze Częstochowskiej i wynikające stąd wnioski stratygraficzne pozwalają na ustosunkowanie się do wniosku 7 Uchwały Jurajskiego Kolokwium w Polsce. Uchwała ta głosi, by „...w przyszłości górny oksford wyodrębnić w osobne piętro, scharakteryzowane biostratygraficznie przez amebocerasy i ringstedię, po wyodrębnieniu odpowiedniego stratotypu, który być może znajdzie się w Polsce” (I Jurajskie Kolokwium w Polsce, Warszawa, 1967).

W obecnej sytuacji, kiedy dysponujemy już udowodnionymi poziomami amonitowymi, porównywalnymi z poziomami przyjętymi w zachodniej Europie, wydzielenie „nowego piętra” nie wydaje się słuszne. Podtrzymuję tym samym swoje stanowisko zajęte na Kolokwium. Za podstawę mego twierdzenia podałam wtedy ciągłość występowania amebocerasów z gr. *alternans* od górnego poziomu środkowego oksfordu do oksfordu górnego włącznie. Wydaje się, że należy tylko podjąć prace badawcze, by w pozostałych obszarach występowania osadów górnego oksfordu stwierdzić odpowiedniki tych samych poziomów amonitowych. Fauna, którą posiadamy z rdzeni wiertniczych obszaru Niżu Polskiego (L. Malinowska, 1960; R. Dadlez, J. Dembowska, 1965), potwierdzają istnienie tych poziomów.

W obrębie osadów górnego oksfordu obrzeżenia Gór Świętokrzyskich także występują gatunki, jakkolwiek nieliczne, które charakteryzują poszczególne poziomy amonitowe. O występowaniu przewodniej fauny rodzaju *Ringsteadia* w osadach górnego oksfordu Pomorza Zachodniego pisze A. Wilczyński (1962). Należy więc przypuszczać, że w najbliższym czasie szczegółowa biostratygrafia górnego oksfordu w Polsce zostanie ostatecznie opracowana, a poszczególne poziomy amonitowe staną się podstawą do szerszych niż dotąd korelacji.

Zakład Stratygrafii
Instytutu Geologicznego
Warszawa, ul. Rakowiecka 4
Nadesłano dnia 13 lutego 1968 r.

PIŚMIENNICTWO

ARKELL W. J. (1935—1948) — The Ammonites of the English Corallian Beds. Paleont. Soc., p. 88—89. London.

- CALLOMON H. J. (1964) — Notes on the Callovian and Oxfordian Stages. Coll. du Jurassique (1962). Luxemburg.
- DADLEZ R., DEMBOWSKA J. (1965) — Budowa geologiczna parantyklinorium pomorskiego. Pr. Inst. Geol., 40, p. 1—263. Warszawa.
- ENAY R. (1966) — L'Oxfordien dans la moitié sud du Jura Français. Nouv. Archiv. Mus. d'Hist. Nat. de Lyon, 1, 2, nr 8, p. 1—623. Lyon.
- ENAY R., TINTANT H., CARIOU É. (1967) — Les faunes oxfordiennes d'Europe meridionale essai de zonation. Coll. Intern. du Jurassic, p. 1—38. Luxemburg.
- MALINOWSKA L. (1960) — Fauna malmu w otworze wiertniczym Piekary koło Poznania. Kwart. geol., 4, p. 403—414, nr 2. Warszawa.
- WIERZBOWSKI A. (1965) — Problem granicy oksford-kimeryd w północnej części Jury Krakowsko-Częstochowskiej. Roczn. Pol. Tow. Geol., 35, p. 292—300, z. 2. Kraków.
- WILCZYŃSKI A. (1962) — Stratygrafia górnej jury w Czarnogłowach i Świętoszewie. Acta Geol. pol. 12, p. 1—110, nr 1. Warszawa.
- ZEISS A. (1966) — Biostratigraphische Auswertung von Ammonitenaufsammlungen im Profil des Malms α und β am Feuerstein bei Ebermannstadt. Ofr./Erlanger geol. Abh., nr 62, p. 104—111. Erlangen.

Лидия МАЛИНОВСКА

АМОНИТОВЫЕ ГОРИЗОНТЫ ВЕРХНЕГО ОКСФОРДА В ЮРЕ ЧЕНСТОХОВСКОЙ

Резюме

В статье представлена стратиграфия отложений верхнего оксфорда, залегающих между Ченстоховой, Рембелицами Крулевскими и Завадами. Аммонитовая фауна, содержащаяся в этих отложениях, представляет горизонт *Perisphinctes cautisnigrae, sensu lato* и часть горизонта *Ringsteadia pseudocordata*. Из анализа фауны, содержащейся в отложениях верхнего оксфорда Юры Ченстоховской, следует, что можно их коррелировать с отложениями того же возраста в юрских образованиях Англии (Х. Ж. Калльомон (1964), Франции (Р. Енай 1966, 1967) и Германии (А. Цейс, 1966). Самый высокий горизонт верхнего оксфорда — *Idoceras planula* был выделен А. Вежбовским (1965).

Возможность выделения аммонитовых горизонтов в пределах отложений верхнего оксфорда отрицает необходимость выделения „нового этажа”.

Lidia MALINOWSKA

AMMONITE ZONES OF THE UPPER OXFORDIAN IN THE CZĘSTOCHOWA JURASSIC BELT

Summary

This report presents the stratigraphy of the Upper Oxfordian deposits that occur between Częstochowa, Rębielice Królewskie and Zawady. The ammonite fauna found in these deposits represents the zone *Perisphinctes cautisnigrae sensu lato* and

part of the zone *Ringstaedia pseudocordata*. An analysis of the Upper Jurassic fauna found in the Częstochowa Jurassic Belt shows that the deposits may be correlated with those of the same age in England (H. J. Callomon, 1964), France (R. Enay, 1966, 1967) and Germany (A. Zeiss, 1966). The uppermost zone of the Upper Oxfordian, i.e. the zone *Idoceras planula* has been distinguished by A. Wierzbowski (1965).

The existing possibility of distinguishing ammonite zones in the Upper Oxfordian deposits denies any conclusion as to a necessity of distinguishing "a new stage".